

MURAKIPLIK

2026

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

MURAKIPLIK

SINAVLARINA HAZIRLIK

**KONU ANLATIMLI
SORU BANKASI**

Soruların çözümlerine, kitabın baskı tarihinden sonraki güncellemelere ve konulardaki ek formlara erişebilmek için QR kodu okutunuz.

PEGEM

AKADEMİ

Komisyon

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
MURAKIPLIK SINAVLARINA HAZIRLIK KONU ANLATIMLI SORU BANKASI
ISBN 978-625-6287-54-9

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

3. Baskı: 2025, Ankara

Yayın-Proje: Pegem
Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan
Kapak Tasarımı: Pegem

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

ÖN SÖZ

Değerli Okuyucularımız;

Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli İçin Görevde Yükselme Sınavına Hazırlık Konu Anlatımlı - Soru Bankası yayını, en son yayımlanan sınav ilanındaki konular kapsamında, alanında uzman yazar komisyonumuz tarafından hazırlanmıştır. "Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği" konusu son sınav ilanı konuları arasında yer almamasına rağmen yazar komisyonumuz, ilgili konunun yayınımda yer almasının okuyucularımıza faydalı olacağı düşüncesiyle eklenmesini uygun görmüştür.

Yayınımda yer alan bazı soruların çözümlerine, baskı tarihinden sonraki güncellemelerine ve konulardaki ek formlara erişebilmek için dış kapakta yer alan QR kodu okutunuz. Yayınımda yer alan konularda teorik çerçeve net bir şekilde çizilmiş, çözümlü ve cevaplı testler ile pratiğe ilişkin çok sayıda örneğe yer verilmiştir. Anlatılan konuların zihinde somutlaşması için konuların arasına yazar notları, şemalar ve tablolar da eklenmiştir. Okuyucuların toplam iş yükü gözetilerek, öz ve net bilgilerden uzaklaşmadan, güncel ve çalışmalarını pekiştirecek yöntemleri sunmak amacıyla özenle hazırlanan bu yayınının sınava hazırlanan siz değerli okuyucularımıza katkı sağlamasını diliyoruz. Kitaba ilişkin sorularınızı yayinevi@pegem.net adresine e-posta yoluyla ya da **0538 594 92 40** numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

PEGEM Akademi Yayıncılık

DİKKAT

Bilindiği üzere, 4/07/2018 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 477 Sayılı Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de (KHK), Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne yönelik "Bakanlar Kurulu, Başbakan" ibarelerine yönelik düzenlemeler yer aldı. "Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği" konusu son sınav ilanı konuları arasında yer almamasına rağmen yazar komisyonumuz, ilgili konunun yayınımda yer almasının okuyucularımıza faydalı olacağı düşüncesiyle eklenmesini uygun görmüştür.

Söz konusu düzenlemeyle;

"Yürütme maddeleri

MADDE 72 – (1) Yürürlükte bulunan kanun ve kanun hükmünde kararname ile 10/5/2018 tarihli ve 7142 sayılı Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararname maddelerinde Bakanlar Kurulu ve bakanlara yapılmış olan atıflar Cumhurbaşkanına yapılmış sayılır.

Tüzükler, Bakanlar Kurulu kararları ve yönetmelikleri

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanun Hükmünde Kararname'nin yürürlüğe girdiği tarihten önce, bu Kanun Hükmünde Kararname ile değişiklik yapılan kanunların ilgili maddeleri gereğince yürürlüğe konulmuş olan tüzükler, nizamnameler, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler ile diğer işlemler yürürlükten kaldırılmadıkça geçerliliğini sürdürür." hükümlerine yer verilmiştir.

T.C. Anayasasının Geçici 21'inci maddesinde ise "Kanunlar ve diğer mevzuat ile Başbakanlık ve Bakanlar Kuruluna verilen yetkiler, ilgili mevzuatta değişiklik yapılmaya kadar Cumhurbaşkanlığı tarafından kullanılır" hükmüne yer verilmiştir.

Diğer taraftan, kitabımızda, Diyanet İşleri Başkanlığı Personeli Görevde Yükselme Sınavlarına yönelik yer verilen konular <http://www.mevzuat.gov.tr/> internet adresinden güncel olduğu düşünülerek aynısına yer verilmiştir. Ancak, bazı mevzuatlarda "Bakanlar Kurulu, Başbakan ve bakanlık isimleri" gibi ibarelerin güncellenmediği görülmüştür.

Okuyucularımızın, kitapta yer alan bazı mevzuatlarda ve çıkmış sorularda "Bakanlar Kurulu, Başbakan ve bakanlık isimleri" gibi ibarelerin yer alması halinde yukarıdaki kanun hükmünün göz önüne alınarak değerlendirmeleri gerekmektedir...

İÇİNDEKİLER

1. Bölüm: Türkçe Dil Bilgisi	1
2. Bölüm: T.C. Anayasası	53
3. Bölüm: 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu	101
4. Bölüm: 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun	147
5. Bölüm: 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu	168
6. Bölüm: 3071 Sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun	176
7. Bölüm: 6245 Sayılı Harcırah Kanunu	180
8. Bölüm: 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun	194
9. Bölüm: 5018 Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu	204
10. Bölüm: 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu	246
11. Bölüm: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu	263
12. Bölüm: 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu	304
13. Bölüm: Diyanet İşleri Başkanlığı Disiplin Amirleri Yönetmeliği.....	318
14. Bölüm: Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyon Yönetmeliği.....	323
15. Bölüm: Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar	331
16. Bölüm: Diyanet Akademisi Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği.....	344
17. Bölüm: Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.....	353
18. Bölüm: Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği.....	367
19. Bölüm: Diyanet İşleri Başkanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği.....	395
20. Bölüm: Diyanet İşleri Başkanlığı Sınav Yönetmeliği.....	407
21. Bölüm: Taşınır Mal Yönetmeliği	413
22. Bölüm: Kur'an-ı Kerim, Meal Bilgisi, Tecvid ve Tefsir	431
23. Bölüm: Hadis Usulü	482
24. Bölüm: Fıkıh Usulü	510
25. Bölüm: Kalam Ekolleri ve Görüşleri.....	553
26. Bölüm: İslam Tarihi.....	592

YAPI BİLGİSİ

KÖK

Sözcüğün bütün ekler çıkarıldıktan sonra kalan anlamlı en küçük parçasına kök denir.

İyi - lik-te kes - inti-ler

kök ekler kök ekler

taşı - ma-cı-lık yaş - a-y-acak

kök ekler kök ekler

Pür Dikkat

Sözcükteki ekler çıkarıldıktan sonra kalan parçanın, sözcüğün bütünüyle de anlamlı bir ilişkisi olması gerekir.

Örnek

Balta sözcüğünde “bal” ile “balta” arasında hiçbir anlam ilişkisi olmadığına göre “balta” sözcüğü kök hâlinindedir.

Türkçede kökler, isim ve fiil olmak üzere iki türdür.

İsim Kökleri

İş, oluş, hareket bildirmeyen köklerdir.

- kaş, göz, simit, balık, kart, insan, kum...

Fiil Kökleri

Varlıkların iş ve hareketlerini dile getiren köklerdir.

- gel-, git-, sil-, kız-, at-, kaç-, art-...

EKLER

Tek başına anlamı olmayan, eklendiği sözcüklerin anlamını, türünü değiştiren ya da cümledeki görevini belirleyen ses birlikleridir. İki temel ek ayrımı vardır:

Yapım Ekleri

Eklendiği sözcüklerin anlamını bazen de türünü değiştiren eklerdir. Bu ekler, isim (ad) ya da fiiller (eylem) eklenerek onlardan yeni isimler ve fiiller türetmeye yararlar. Bu nedenle yapım eki almış sözcük, yapı bakımından “türemiş sözcük” kabul edilir. Yani yapım eki alan sözcükler gövde durumuna geçer.

Örnek

göz + cü = gözcü

isim isimden isim isim

kökü yapım eki

göz + le - = gözle -

isim isimden fiil fiil

kökü yapım eki

sev - + gi = sevgi

fiil fiilden isim isim

kökü yapım eki

sev - + in = sevin -

fiil fiilden fiil fiil

kökü yapım eki

İsim Yapım Ekleri

İsimden İsim Yapan Ekler

İsim kök ve gödelerine gelerek isim türeten eklerdir.

Örnek

bencil, başak, genişçe, irice, gözenek, Türkçe, Arapça, çöplük, arsız, kitapçık...

Fiilden İsim Yapan Ekler

Fiil kök ve gövdelerine gelerek isim türeten eklerdir.

Örnek

bitkin, durak, yıkıcı, saygı, anıt, yazı, üzüntü, bilinç, kıyım, eğitmen...

Fiil Yapım Ekleri

İsimden Fiil Yapan Ekler

İsim kök ve gövdelerine gelerek fiil türeten eklerdir.

Örnek başla-, azal-, karar-, ümitlen-, katılaşı-, tıkrıda- ...

Fiilden Fiil Yapan Ekler

Fiil kök ve gövdelerine gelerek fiil türeten eklerdir:

Örnek döktür-, uçur-, bakıl-, sevin-, kaçış-, okut- ...

Çekim Ekleri

Eklendikleri sözcüklerin anlamlarını değiştirmeyen yalnızca cümledeki görevlerini belirleyen eklerdir.

1. İsim Çekim Ekleri

Hâl (durum) ekleri

İsmlere getirilen eklerdir. Dörde ayrılır:

Belirtme hâli eki (-ı, -i, -u, -ü): okulu, evi, sınıfı...

Yönelme hâli eki (-e, -a): okula, eve, sınıfa...

Bulunma hâli eki (-de, -da, -te, -ta): okulda, evde, sınıfta...

Çıkma hâli eki (-den, -dan, -ten, -tan): evden, okuldan, sınıftan...

Pür Dikkat Yalın hâl: Hâl eki almamış sözcükleri ifade eder. Yalın hâldeki sözcükler, hâl eki dışındaki çekim eklerini, yapım eklerini alabilir.

gözlerimizin, denizci, evlilik, tanışır...

Tamlama ekleri

İsim tamlamalarında tamlayan sözcük "-ın, -in..." ekini, tamlanan sözcükse "-ı, -i, -u..." ekini alır.

Örnek

benim	evim
senin	evin
onun	evi
bizim	evimiz
sizin	eviniz
onların	evleri
evin	kapısı
evin	kapıları
evlerin	kapısı
<u>Tamlayan</u>	<u>Tamlanan</u>
Tamlayan ekleri	Tamlanan ekleri
(İLGİ EKİ)	(İYELİK EKİ)

İyelik ekleri:

Sonuna geldiği ismin kime, neye ait olduğunu belirtir.

"-im, -in, -i, -imiz, -iniz, -leri" şeklinde bütün şahıslar için ayrı bir iyelik eki vardır:

1. tekil kişi	→	(benim) kalemim
2. tekil kişi	→	(senin) kalemin
3. tekil kişi	→	(onun) kalemi
1. çoğul kişi	→	(bizim) kalemimiz
2. çoğul kişi	→	(sizin) kaleminiz
3. çoğul kişi	→	(onların) kalemleri

Çoğul ekleri

Aynı türden birden çok varlığı belirten ektir; "-ler, -lar" ekleri, çoğul ekleridir.

Örnek İnsanları anlamak çok zordur.

2. Fiil Çekim Ekleri

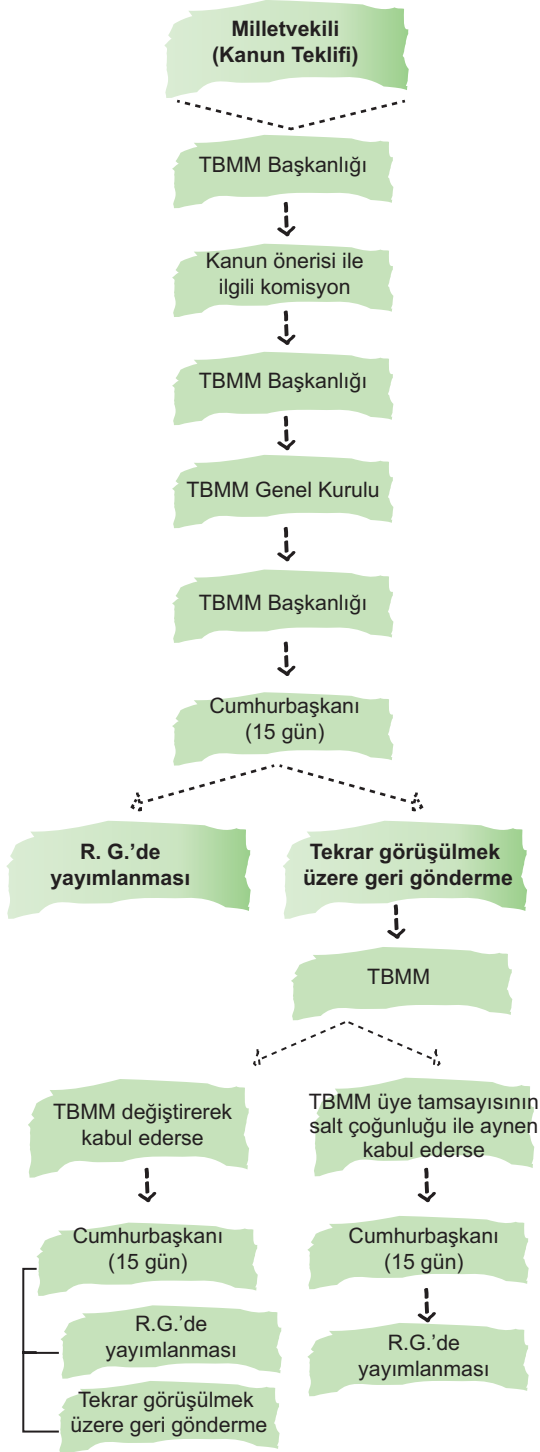
Fiillere gelerek fiilin zamanını, fiili gerçekleştiren kişiyi gösteren eklerdir. Bu ekler, fiilin anlamını değiştirmez.

Kip ekleri: Kip, bir fiilin kök veya gövdesinin zaman, yargı veya niyete göre girdiği kalıplardır. İki çeşittir:

A. Haber (Bildirme) Kipleri

Fiilin gerçekleşmesine yönelik zaman bildiren ekleri kapsar:

- Geniş zaman: "-r (-ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür)" ekleriyle oluşturulur:
 - koşar, okurum, çalışırsın, görürüz...
- Gelecek zaman: "-ecek (-acak)" ekleriyle oluşturulur:
 - gidecek, bakacağım, isteyecekler...
- Şimdiki zaman: "-yor" ekiyle oluşturulur:
 - gidiyoruz, bakıyorlar, anlıyorsunuz...
- Görülen (bilinen) geçmiş zaman: "-dı (-di, -du, -dü / -tı, -ti, -tu, -tü)" ekleriyle oluşturulur:
 - geldi, baktınız, çalıştım, istedik, düşündüm...
- Duyulan (öğrenilen) geçmiş zaman: "-mış (-miş, -muş, -müş)" ekleriyle oluşturulur:
 - gelmiş, düşünmüş, istemişsin, görmüşüz ...

Cumhurbaşkanının kanunları veto yetkisi mutlak değil güçleştirici vetodur. Meclisin üye tamsayısının salt çoğunluğu ile aynen kabul ettiği kanunları Cumhurbaşkanı yayımlamak zorundadır.

Not

Kanunların Yürürlüğe Girmesi

- ✓ 10 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesine göre, ayrıca bir yürürlük tarihi belirtilmeyen kanunlar, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve yönetmelikler Resmî Gazete'de yayımlandığı gün yürürlüğe girer.

I. Bütçe ve Kesin Hesap Kanunu

- ✓ Kamu idarelerinin ve kamu iktisadi teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır. Mali yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller kanunla düzenlenir.
- ✓ Bütçe Kanunu'na, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.
- ✓ **Cumhurbaşkanı** bütçe kanun teklifini, mali yılbaşından **en az yetmiş beş gün önce**, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür.
- ✓ Komisyonun **elli beş gün içinde** kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve mali yılbaşına kadar karara bağlanır.
- ✓ Bütçe Kanunu'nun süresinde yürürlüğe konulamaması hâlinde, geçici Bütçe Kanunu çıkarılır. Geçici Bütçe Kanunu'nun da çıkarılmaması durumunda, yeni Bütçe Kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirme oranına göre artırılarak uygulanır.
- ✓ Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini her bütçenin görüşülmesi sırasında açıklarlar, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.
- ✓ Genel Kurulda kamu idare bütçeleri ile değişiklik önerileri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır. Merkezi yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir.
- ✓ Harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile aşılabileceğine dair Bütçe Kanununa hüküm konulamaz. Cari yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik teklifleri ile cari ve izleyen yılların bütçelerine mali yük getiren tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek mali kaynak gösterilmesi zorunludur.

Ek Madde 5 – (Ek: 25/10/2010-2010/982) 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununu 3 üncü maddesinin (f) bendinde sayılan sosyal hizmet kuruluşlarında çalıştırılacak; sosyolog, çocuk eğitici, sosyal çalışmacı, psikolog, fizyoterapist, çocuk gelişimcisi, öğretmen, (Ek:22/11/2010-2010/1169) diyetisyen, (Ek: 14/05/2018-2018/11809) avukat, büro personeli, destek personeli, hemşire, diğer sağlık personeli ve din görevlisi ünvanlı pozisyonlarında istihdam edilecek personelin seçiminde, bu Esasların ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen yöntem uygulanabilir.⁽¹⁾

Sözleşmenin feshi

Ek Madde 6 – (Ek:22/11/2010-2010/1169) Personelin;

a) İşe alınma açısından gerekli olan niteliklerden herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması,

b) İşe alınma açısından gerekli olan niteliklerden herhangi birini sonradan kaybetmesi,

c) Sözleşme dönemi içerisinde mazeretsiz ve kesintisiz üç gün veya toplam on gün süreyle görevine gelmemesi,

ç) Hizmet sözleşmesinde belirtilen koşullara uymaması nedeniyle bağlı buldukları yöneticileri tarafından yazılı olarak uyarılmasına rağmen söz konusu koşullara uymama halinin tekrarlanması, (Danıştay Onikinci Dairesinin 10/12/2014 tarihli ve E:2011/6048, K:2014/8538 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.)

d) Hizmetinin gerektirdiği pozisyona ihtiyaç kalmaması,

e) Bir proje kapsamında işe alınması durumunda istihdam edildiği projenin tamamının veya proje bölümlerinin sözleşmede öngörülen süreden önce tamamlanması,

f) (Ek: 20/02/2017-2017/9949) Terör örgütleriyle eylem birliği içerisinde olması, bu örgütlere yardım etmesi, kamu imkan ve kaynaklarını bu örgütleri desteklemeye yönelik kullanması ya da kullandırması, bu örgütlerin propagandasını yapması,

hallerinden herhangi birinin gerçekleşmesi halinde, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca sözleşmesi tek taraflı feshedilir.

Personel; kendi isteği ile bir ay önceden haber vermek koşuluyla veya Ek 1 inci maddenin dördüncü fıkrasının (b) ve (c) bendi uyarınca sözleşmeyi tek taraflı feshedebilir.

Hizmet sözleşmesi, ölüm ve 7 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sayılan hallerde kendiliğinden sona erer.

Ek Madde 7- (Ek:12/3/2012-2012/2964) Sözleşmeli personel alımı başvurularında adaylardan istenecek bilgi ve belgeler şunlardır:

a) Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası. Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası dışında adaylardan kimlik bilgilerine ilişkin olarak ayrıca bir bilgi veya belge istenmez.

Ancak ilgili kamu kurum veya kuruluşu Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası beyanının teyidi amacıyla adaydan Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının da yer aldığı nüfus cüzdanı aslını göstermesini talep edebilir.

b) Adres bildirim, adli sicil ve askerlik durumlarına ilişkin olarak yazılı beyanları. Bu hususlarda adaylardan yazılı beyanları dışında bir belge talep edilmez.

c) Sağlık durumlarına ilişkin olarak yazılı beyanları. Kamu kurum ve kuruluşları sözleşmeli personele verilecek görevin uygun yürütülmesi açısından zaruri görmeleleri durumunda, personel ve insan kaynaklarına ilişkin mevzuatlarında açıkça belirtilmesi kaydıyla adaylardan sağlık durumlarına ilişkin rapor talep edebilirler.

Kamu kurum ve kuruluşlarının ilgili mevzuat gereği adaylardan talep ettikleri belgelerin suretleri, asılları adaylarca ibraz edilmesi kaydıyla tasdik edilerek işleme alınır.

Adayların kimlik ve adres bilgilerine ilişkin beyanlarının doğruluğu Kimlik Paylaşım Sistemi aracılığıyla araştırılır. Adayların adli sicil ve askerlik durumlarına ilişkin olarak yazılı beyanlarının doğruluğu ise yetkili adli ve askeri mercilerden alınacak bilgilerle teyit edilir. Personel alım işlemleri, adayların idareye beyan ettikleri bilgilerin teyidi sürecinin tamamlanması beklenmeksizin devam ettirilir.

Gerçeğe aykırı belge verenler ya da beyanda bulunanlar hakkında yasal işlem yapılacağı, atamaları yapılmış işe atamalarının iptal edileceği, idare tarafından kendilerine bir bedel ödenmiş ise bu bedelin yasal faizi ile birlikte tazmin edileceği hususları sözleşmeli personel alım ilanlarında kamu kurum ve kuruluşları tarafından belirtilir.

Adaylardan başvuru sırasında istenen formlar kamu kurum ve kuruluşlarının kurumsal internet sayfalarında yayımlanır.

Yabancı uyruklular için ilgili idare tarafından istenecek bilgi ve belgeler personel alım ilanında belirtilir.

Bir yıldan az süreli veya mevsimlik çalışma

Ek Madde 8 - (Ek:26/3/2018-2018/11587) 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin (B) fıkrası uyarınca bir yıldan az süreli veya mevsimlik hizmet kapsamında yılın, ayın veya haftanın bazı günleri ya da günün belirli saatleri gibi kısmi zamanlı veya parça başı ücret vermek suretiyle sözleşme süresiyle sınırlı olarak çalıştırılacak hizmetler ile bu hizmetlerde çalıştırılacakların ücret ve adet üst sınırları ekli 5 sayılı Bir Yıldan Az Süreli Hizmetlere İlişkin Cetvelde gösterilmiştir.⁽¹⁾

Anılan Cetvelde gösterilen üst sınırları aşmamak üzere, bu kapsamda çalıştırılacak sözleşmeli personelin sayısı, sözleşme ücreti ve çalışma süreleri, her yıl ilgili kurumun önerisi üzerine Cumhurbaşkanlığınca saptanır.⁽²⁾

Bu madde uyarınca sözleşmeli olarak çalıştırılacakların, 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (4), (5), (6), ve (7) numaralı alt bentleri ile

Hanefilere göre ikrah iki çeşittir.

1. **İkrah-ı mülci:** İhtiyarı bozup rızayı yok eden ikrah olup tam ikrahtır.
2. **İkrah-ı gayrı mülci:** Eksik ikrahtır. Kısa süreli hapis veya dövme gibi tehditler içerir. Rıza ortadan kalkar ama ihtiyar kalkmaz.

Hanefilerde İkrahin konusu sözlü tasarrufsa

Alım – satım, kira, rehin gibi tasarruflar batıl olmaz, fâsıt olur. Evlenme, boşama, nezir ve yemin gibi feshi mümkün olmayan tasarruflarda mükrehin ikrah sonucu yaptığı bu tür tasarruflar geçerlidir, sonuçlarını doğurur. Hanefiler dışındaki çoğunluk ise bu tür tasarrufların da ikrah dolayısıyla geçersiz olduğunu ve hiçbir sonuç doğurmadığını savunur.

İkrahin Fiillere Etkisi

1. Mükrehin ikrah altında yapması vacib olan fiiller. Ölüm veya organ kaybı tehdidi ile domuz eti yemeğe, içki içmeye zorlanmak bu türdendir.
2. Mükrehin ikrah altında yapması mübah olan fiiler. İnkara zorlanma, başkasının malını yemeye zorlanma gibi.
3. Mükrehin ikrah altında hiçbir şekilde yapması caiz olmayan fiiller. Haksız yere adam öldürmek, zina etmek bu çeşittendir.

HÜKME KONU OLAN FİLLER

Hüküm vaz'î hüküm ise hükmün konusu olan fiil, mükellefin fiili olabileceği gibi, mükellefin fiili olmayan bir şey de olabilir.

Teklif (yükümlülük) altına sadece mükellefin ihtiyarı fiilleri girer.

Hükme Konu Olan Fiillerin Şartları

- a. Yapılabilir ve mükellefin gücü dahilinde olması "Teklifi mala utak" (imkansız istenmesi) caiz değildir.
- b. Fiilin mükellef tarafından tam olarak bilinmesi.

İCTİHAH TEORİSİ

İctihadın Doğuşu ve Kavramsal Çerçevesi

İctihadın usuli fıkhıta temel kavramlardan biri olması mezheplerin teşekkül ettiği dönemdeki fıkhi gelişmelerin ürünüdür. Aslında içtihat vahiy süreciyle birlikte başlamıştır. Hz. Peygamber doğrudan peygamberlik alanına girmeyen devlet yönetimi, ordu sevk ve idaresi gibi hususlarda icthad etmiştir.

Kimi usulcüler Hz. Peygamber'in şer'î hükümlere ilişkin açıklamalarının da vahiy mahsulü olduğunu, kimileri ise re'y ve içtihadı kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Hz. Peygamber'den sonra ortaya çıkan imamet sorunu hemen sonuca bağlanmışsa da hukuki otorite sorunu mahiyeti itibarıyla köklü ve sürekli bir tartışmayı başlatmıştır.

Hz. Peygamber'in beyan işlevi re'y icthadını gündeme getirmiş olup sünni kesimde içtihat yanlısı bir tutum söz konusu olmuştur.

Özellikle ilk dönemlerde Şia, Hz. Peygamber'in siyasal ve teşriî otoritesini "masum imam" düşüncesiyle devam ettirmiştir. Bu da Şia'da içtihat fikrinin doğuşu ve gelişmesini geciktiren husustur.

NOT

İctihadın Meşruiyetinin Temellendirilmesi

Şii, Sünni ve Mu'tezilî mezheplerde şu hususlarda görüş birliği vardır.

1. Hüküm Allah'a aittir.
2. Bütün hükümler maslahatları sağlamak için konulmuştur.
3. Karşılaşılan her olayın hükmü doğrudan (nassen) veya delaleten (dolaylı) olarak dinde vardır.
4. Din hususunda delilsiz konuşmak yanlıştır.

PEGEM
AKADEMİ

AKADEMİ

Sünni mezhepler re'yi (ictihadi) bir gereklilik olarak görürler. İstinbat ve kıyas gibi kavramlar icthad kapsamında görülmüştür. **İmam Şafî** icthad faaliyetini kıyasa eşitlemiştir. **Davud ez-Zahirî**, istihsân, istislah ve kıyasa karşı çıkarak re'y alanını kapatmış, icthadi istidlale indirgemiş olan bilgidir.

İctihad şer'î hükme ulaşma çabasının teorik boyutu ve metodolojiyle ilgilidir. İfta (fetva verme) ve kazâ (yargı) daha çok ulaşılan sonuçların uygulanması boyutuyla ilgilidir.

Tabi'in ve Tabi't-Tabi'in Dönemi'nde icthad faaliyetleri gelişmiştir.

Bunun sebepleri şunlardır:

- ↳ Ashabın icthad faaliyeti
- ↳ Ülke coğrafyasının sürekli genişlemesi
- ↳ Yeni ve farklı problemlerin ortaya çıkışı
- ↳ Yabancı kültürlerin etkisi

NOT

İCTİHADIN MAHİYETİ, KONUSU VE HÜKMÜ

İctihadın Anlamı

"Cehd" kökünden türemiş olan icthad, sözlükte çaba sarf etmek, bütün gücü harcamak anlamına gelir.

Terim olarak ise "bir şer'î hüküm hakkında bir kanaate ulaşabilmek için bütün gücün harcanmasıdır."

Bu çabayı gösterene "**müctehid**", hakkında icthad edilen konuya "**müctehidün fih**" denir.

EVLİLİĞİN SONA ERMESİ (TALAK)

Evliliğin Sonlandırılması ile İlgili Günümüzde Üç Sistem Vardır:

Serbest boşama: Mahkemeye başvurmadan tarafların iradeleri ile gerçekleşen boşama

Adem-i Zeval: Ölüm hariç hiçbir şekilde boşamayı kabul etmeyen sistem. Katolik kilisesinin sistemi

Mahkeme tarafından belli sebeplerle evliliği sonlandırma

PÜF NOKTA

- ↳ İslam hukukunda kısmen serbest boşama sistemi kısmen de mahkeme tarafından boşama sistemi uygulanmıştır.
- ↳ Evlilik prensip olarak ömür boyu devam etmesi amacıyla yapılan bir akittir.
- ↳ İslam hukukunda evliliği sona erdirmenin talak ve fesih diye iki yolu vardır.
- ↳ Talak kocanın tek taraflı iradesiyle yaptığı boşamadır. Muhalea ve tefrik de talak kapsamındadır.

Fesih

↳ Akit sırasında veya sonradan meydana gelen bir eksiklik dolayısıyla evliliğin sonlandırılmasıdır.

BİLGİ TAHTASI

Fesih ile Talak arasındaki farklar:

Fesih, evlilik birliğine derhal son verir. Bain talak evliliği hemen sona erdirir. Ric'i talak ise iddet süresinin tamamlanmasıyla son bulur. Zifaktan önce fesih yoluyla ayrılmalarda mehir gerekmez. Talak genel olarak hakimin hükmüne bağlı değildir. Fesih ise mehir eksikliği gibi durumlarda hakimin hükmüne bağlıdır. İrtidat gibi durumlarda ise hakimin hükmüne ihtiyaç duyulmadan fesih gerekir.

Talak

- ↳ Belli sözlerle evliliği ortadan kaldırmaktır.
- ↳ Koca talak hakkını kullanırken eşinin rızasını almak zorunda değildir.
- ↳ Talakın geçerliliği için hâkim kararına ihtiyaç yoktur.

Talakta Kullanılan Sözler ve Talakın Sayısı

a. Sarih sözler: Sen boşsun veya seni boşadım gibi açık sözler.

b. Kinayeli Sözler: "Babanın evine git" gibi sözler.

- ⊖ Kocanın sahip olduğu boşama hakkı üçtür. Üçüncü boşamadan sonra koca yeni bir mehir ve nikah ile de boşadığı eşine dönemez.

NOT

Üç boşamayla meydana gelen ayrılığa **beynûnet-i kübrâ**, üçüncü talak olmadan meydana gelen ayrılığa **beynûnet-i sûgrâ** denir.

Talak Çeşitleri

1. Ric'i Talak:

Yeniden nikah ve mehire gerek duyulmadan kocaya boşadığı eşine dönme imkanı veren talaktır.

Ric'i talakın şartları şunlardır:

- ⊖ Talaktan önce evliliğin fiilen başlamış olması
- ⊖ Zifafın gerçekleşmiş olması
- ⊖ Talakın üçüncü olmaması

2. Ba'in Talak:

- ⊖ Yeniden boşadığı eşe dönmenin yeni bir akit ve yeni bir mehirle olan boşamadır.
- ⊖ Evlilik akdinden sonra ancak zifaf öncesi ve halvet-i sahihadan önce yapılan boşamadır.
- ⊖ Muhalea da ba'in talaktır. Erkeğin üçüncü boşama hakkını kullanarak yaptığı boşama baidir.
- ⊖ **Sünnî talak**, Hz. Peygamber'in tavsiyelerine uygun olarak yapılan boşamadır.
- ⊖ Talakın sünnî olabilmesi için temizlik döneminde olması, ilişkide bulunmadan olması ve bir talak verilerek yapılması gerekir.
- ⊖ **Ahsen talak:** Kadını, cinsel ilişkinin olmadığı bir temizlik döneminde bir kez boşamak, iddeti bitinceye kadar beklemektir.
- ⊖ **Hasen talak:** Kadını üç temizlik döneminde her dönemde bir talak vererek üç kere boşamadır.

c. Bid'i Talak:

Sünnete aykırı boşama olup, kadını adet döneminde boşamak, temizlik döneminde ilişkide bulunarak boşama buna örnektir.

- ⊖ İslam hukukçularının çoğunluğuna göre bid'i talak geçerlidir.

A

P
E
G
E
M

A
K
A
D
E
M
İ